

Lieserbréiwer an...

Dat ass jo eng vun deenen am meescht geliesene Säiten an dëser Zeitung. Deemno ass et nun emol och **e formidabelt Mëttel, fir eiser Sprooch nun emol eng Zort Boulevard (net ‚Bullwar‘ ☺) ze bidden**. Mir müssen domat liewen, datt d'Praxis vun enger Sprooch d'Haaptsaach ass, net nëmme déi ‚Géftschaang‘ vu Grammaire; och net déi guttgemenget mä an alle Sprooch ‚Iabil‘ Ierbëssenzielerei vu Schreifweisen. **D'Haaptsaach op deem Gebitt, deem ‚Tableau‘, ass nun emol d'Bild, net d'Rumm!**

Wann dir d'Méiglechkeet huet/kritt, fir emol en Zeitungsband (Nationalbibliothék!) vu viru 50 Joer op d'Lieserbréiwer duerchzekucken... déi sinn 100% op Däitsch oder Franséisch.

Net een Eenzegen an der Sprooch, déi d'Schreiwel selwer schwätzen! Da **maacht emol e Verglach mat haut**; dir mengt, et kënn net sinn! An dann iwwerleet dir, wéi dat sech ka gemaach hunn... da kommt dir wéi bei eisen Uertschafts- a Stroosse-schëlter, de Familien- a Geschäftsannoncen, allméigleche Plakaten a Reklammen, dem ‚Chamberblietchen‘, Publikatioune vun der Regierung, Sproochcoursen asw. **net laanscht... d'ACTIOUN LËTZEBUGESCH** mat dausende vu groussen a klengen Artikelen a plazeweis ‚gediichte‘ Stëppelereien.

E glënneregt Beispill: E Samschdeg, den 13. Mäerz waren op der Säit ‚Briefe an die Redaktion‘ 7 Lieserbréiwer, an, haalt iech un: alleguer op Lëtzebuergesch! De Schreiwel, J.-P. Mootz/Helmseng – Ronald Kamp/Lëntgen – Romain Reiter/Rouspert – Eliane Franck/Wolz – Jeng Goergen/Esch – Jhemp Biver/Scheedgen – Johnny Theisen/Rémeleng sief dofir hei emol en éierleche Merci gesot. Souwäit wéi ech si kennen, hätten si och kee Krämpes gehat, fir dat op Däitsch/Franséisch ze maachen; dofir hei e Bravo! Datselwecht gëllt fir **all déi Leit, déi eiser Sprooch a Commentairen a ‚Mailen‘ eng formidabel Chance ginn**; mir schwätzen hei net vum ‚Banneschten‘ oder vu Sprooch- oder Schreiffehler, nëmme just vum **dausendfache Gebrauch vun eiser Sprooch... déi op dës Manier ganz kloer NI ënnergoe kann**. Si huet ‚gestackt‘. An dëser Zeitung ware virun 8 Deeg vun 39 Doudesannoncen der 37 op Lëtzebuergesch, deemno 94,8 % ... Bingo!

D'Literatur, Gedichter a Geschichten, philosophesch a biographesch Texter, zerguttst Iwwersetzungen, dat ass a jidfer Sprooch eng enorm wichteg Saach an hëllef och bei deer sougenannter ‚Norméierung‘; dat ass souzesoen ‚d'Kiischt um Bond‘ (mir maachen en Ënnerscheid tëscht ‚Kuch‘ a ‚Bont‘). Dat Geschriwwent ‚fixéiert‘ eng Sprooch wéi e Bild, och am Lëtzebuergesch. **Wou LIEFT eng Sprooch dann?** Bei de ‚Leit‘ ... liesen déi alleguer? Am beschte Fall 10%!

Et huet vrun enger Dose Joeren emol vu ministerieller Plaz (Erna Schoepges) geheescht, d'Lëtzebuergesch wier **‚un dialecte qui a réussi‘**. Mol dovun ofgesinn, datt et Dialekter nëmme a Länner gëtt, wou si – an net offiziell! – ënnert enger Héichsprooch stin, huet de Lëtzeburger IDIOM eng souverän Fonctioun an engem weltwäit unerkannte Staat. Et ass also net (mat ‚hänkegem‘ Mond) einfach als ‚patois/Dialekt‘ ze kucken, mä als dat, wéi d'Griechen all Sprooch genannt hunn: en IDIOM! Bei den Idiome gëtt et natierlech verschidden ‚Etagen‘: Mir stellen dat Norwegesch dach och net op deeselwechten Träplek wéi d'Franséisch oder d'Italiénesch; d'Islännesch net nieft d'Spuenesch oder d'Portugisesch... si sinn ower alleguer ‚Idiomen‘. Dobäi kënn nach, datt eis lëtzebuergesch Sproochsituatioun eng eemoleg op der ganzer Welt ass... vrun allem, datt et elo eng héchste Plaz am ieweschte Gesetz vun engem Staat gëtt, dee legal op all Manéier an der Rei an unerkannt ass.

Et brauch a soll also beileiwe keen sech genéieren, och schréfflech vun deer Sprooch Gebrauch ze maachen, déi nun emol seng ass... mat allem Respekt fir anerer!

E bësse ‚Koppeges‘

Et gong ewell dacks – a geet och nach – hei vun Ausdréck rieds, déi einfach **muttwëllest iwwerflësseg Däitsch** sinn... ouni eppes géint déi grouss, klassesch Sprooch ze hunn. Mir juppen ower e Stéck EISES – eise Kanner Hires! – domat definitiv an de ‚Biischteschaf‘!

Firwat solle mir z.B. eppes ‚berécksiichtegen‘, aplaz ‚no eppes kucken‘? Vun enger Zossiss oder enger Ham schneide mir keng Scheif erof, mä **e Rondel resp. eng Schläiss, wann net esouguer eng Flaatsch**. Och nach intressant, datt mir do an d'Famill mat deer englescher ‚slice‘ an d'Adjektiv ‚flat‘ geroden. Eng Schläiss hu mir och nach beim Brout; et sief dann, et schneit een sech einfach eng ‚Schmier‘ erof, bis et bei **... d'Knaus/Knuer/Bootsch** kënn. Wier et net flott, wa mir eise Kanner déi genëseg lëtzebuergesch Ausdréck giffe vergonnen? ☺

vum Lex Roth

UNESCO: Lëtzebuergesch ‚a Gefoer‘ ☺

Dat ofgekierzent ‚Déierchen‘ ass ‚United Nations Educational Scientific and Cultural Organization‘. Do beschäftegen sech och Leit domat, **deen dausende vu Sproochen a Sproochelcher op der Welt de Bols ze fillen**. Mä wéi dann? Dat ass jo natierlech net fir s'alleguer einfach... dofir begéine mir och **do ‚statements‘, vun deenen een – héiflech gesot – hale kann, wat ee wëllt**. Wat eis Sprooch ugeet, ass d'Behauptung, datt si den Dadder hätt, a Gefoer wier, jiddefalls eng déck Klatz laanscht den Dill! Leider geeschteren esou Kuebereien ower op héchstem Niveau duerch ganz Europa an d'Welt. Schued. Och Lëtzebuerg huet an deem Gremium eng ‚national Commissioun‘, ower, ower, ower...

Mir kënnen zesoen zueleméisseg beweisen, datt et zënter Joere mam Lëtzebuergesch just de Contraire ass! Nach ni huet d'Lëtzebuergesch hei esou privat, mediémisseg, offiziell an der Fënster gestan wéi haut. **Nach ni ass eis Sprooch esou vill a Bicher geschriwwen gi wéi zënter 40 Joer; SMS-Commentairen, Lieserbréiwen op Lëtzebuergesch sinn (ofgesi vu Schreifweis oder Qualitéit) absolutt normal**. D'Organisateure vu Lëtzebuergesch-Coursen (déi 1976 vun der AL gegrennt guffen) packen d'Intressente bal net méi. Eis Sprooch steet zënter 1984 héichoffiziell am Gesetz an ass um Sprong fir an eis Verfassung. Si ass wierklech **‚un dialecte qui a réussi‘**.

Dat alles schéngen déi ‚Spezialisten‘ net ze wëssen. Et wier net vu Muttwëll, wann **eis offiziell Verantwortlech** hinnen... den Dix giffe riichten. Ower wien ass dat?

Lëtzebuergesch als SCHOULFACH

Do gëtt et esou eppes fir d'Schoul, dat een **DIDAKTIK** nennt; dat ass ganz einfach **d'Manéier, wéi een engem eppes bäibréngt**. A gleeft engem ale Schoulmann et: wien dat Talent net huet, dee kann d'Täsch voller Fachdiplomen hunn a vrun all Klass wéi eng bläien Int ënnergoen.

Et geet nun emol net duer, fir an enger Klass ze ‚fachsimplen‘, souzesoen ‚unze-ginn‘. De Michel Rodange, en ausgebildete Schoulmann!, huet emol geschriwwen, d'Praxis wier den ‚Drot‘, also den Drot fir eppes ‚eriwwerzebréngen‘. Dat heescht deemno datt – vrun allem an de Sproochen – dee praktesche ‚Pad‘ dee wichtigsten ass, net onbedéngt d'Grammatik oder d'Schreifweis! **Et bleift dach emol ze iwwerleeën, wéi mir dann alleguer ‚schwätze‘ geléiert hunn... mä vum Nolauschteren, Nobabbelen, eenzel Wierder, no an no mat esou léiwe klengen an da méi grouse Sätz, déi ëmmer (och grammatesch!) méi riichtgebéit guffen**.

Fir d'Lëtzebuergesch an der Schoul kënn mir un deeselwechte Wee denken. **Mir hu ‚kéipweis‘ Bicher fir jidfer ‚Niveau‘, fir Kënnercher, Kanner, Jonker, Schüler a Stodenten**; dat ka jidder sech an eiser Nationalbibliothék hirem Katalog ukucken... an dann net méi behaupten, et wier ‚näischt do‘. Duerno schwätze mir dann emol erëm doriwwer. ☺

Et gëtt (nieft aneren) eng gutt a ganz einfach Method, fir Lëtzebuergesch an enger méi ‚gehuewener‘ Klass ze maachen, an dat fonctionnéiert prima: **kleng däitsch/franséisch Zeitungsausschnëtter erausschneiden, zesummepechen a stéckerchesweis a proppert Lëtzebuergesch setzen**. Dat ass ‚lieweg, geet ganz flott a passt iwwregens fir jidfer Sprooch! Wéi gesot: An der Schoul ass d'Didaktik esou wichtig wéi d'Fach!

Lidder a Liddercher

Mir kennen a jidfer Sprooch, déi mir gebrauchen, en etlech Lidder. Do ginn et deer, déi ‚hänke bleiwen‘ an deer, déi verblatzen, z.B. ‚My Way‘, ... **All dat ‚modern Gerapps‘ kann eng méi oder manner flott Moudegeschicht sinn, gëtt ower erëm vun anerem Goût op d'Säit gedréckt**. Dat ass net anescht am Lëtzebuergesch. Mä et sinn der eng Partie, déi ‚hänke‘ bleiwen

Am ‚Artist‘ huet een alt emol matgeschmuttert... ower ëmmer déiselwecht 10 ‚Saachen‘, vrun allem dem Dicks senger a ‚Kanner o Kanner o quel malheur...‘. Mir hu mat der AL vrun en etleche Joeren **e Lidderbuch ‚EISER LIDDER‘ mat e puer Dose Stécker** (mat den Accorden) erausginn, dat nach no e puer Editiounen ze kréien ass a besonnesch vill vu Veräiner kaaft guff, vrun allem fir mat an de Bus an der Täscher op d'Rees. Flott. Wéi wier et dann emol, **wann eng Musek hire Concert heinsdo mat genëseg arrangéierte Lidder giff vermëschen**, déi d'Leit kënn begehert matsangen... wou si sech ‚dobäi‘ giffe fillen? Dat giff eng Bommestëmmung a jidderem hätt e bëssen d'Gefill ‚matgemaach‘ ze hunn! Et sinn der nach do!!!

Eng aner intressant Lidder-Initiativ: Dem Jean Kandel säi flotten Hobby: Hie sammelt zënter Joere manner bekannt Liddercher, déi vereenzelt entstan an d'meescht am lokalen oder klengen Krees, bal verstoppt gesonge ginn/guffen. Deer huet hien eng **100(!) an zwéi klengen Bänn erausginn; déi kënn dir bei him (jeankandel@pt.lu) fir 20€ d'Stéck bestellen**. Wier dat net eppes fir flott Owender bei iech oder an ärem Veräin? Vlächent kënn een dat och mam Här Kandel selwer organisieren.